

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet ett antal motionsyrkanden som i huvudsak väckts under den allmänna motionstiden år 1998. Yrkandena rör bl.a. den s.k. New York-modellen, polisens arbetstider och arbetsuppgifter samt olika frågor om ordningsvakter.

Utskottet avstyrker samtliga motioner.

Till betänkandet har fogats 12 reservationer och två särskilda yttranden.

Motionerna

Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1998

1998/99:Ju204 av Ingvar Eriksson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om granskning av polis och åklagarväsendets funktion och effekterna på rättssystemet.

1998/99:Ju205 av Per Erik Granström m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om angelägenheten av fortlöpande uppföljning och utvärdering av det pågående reformarbetet inom polisen.

1998/99:Ju210 av Göran Lindblad (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om eftersökning av försvunna personer.

1998/99:Ju212 av Göran Magnusson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utredning av kostnadsansvaret för djurhållning i samband med brott.

1998/99:Ju215 av Monica Öhman och Lars U Granberg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av lagstiftningen i syfte att möjliggöra polissamverkan över riksgrens.

1998/99:Ju216 av Birgitta Sellén och Sven Bergström (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att samordna räddningstjänst och närpolis.

1998/99:Ju221 av Krister Örnfjäder (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en ändring i ordningslagen görs så att generellt förbud mot alkoholförtäring på offentlig plats kan införas i den lokala ordningsstadgan.

1998/99:Ju301 av Lars Elinderson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åklagarmyndighetens organisation.

1998/99:Ju901 av Sten Tolgfors (m) vari yrkas

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att New York-modellens utgångspunkter bör tillämpas i den svenska polisens arbete.

1998/99:Ju902 av Siw Persson (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av en säkerhetskontroll av ordningsvakter,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att införa en gedigen utbildning av ordningsvakter,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att vidta åtgärder för att möjliggöra korrekt beskattning av ordningsvaktens inkomst.

1998/99:Ju907 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om administrativ personal inom polisen.

1998/99:Ju910 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillsätta en utredning som gör en total översyn av vilken verksamhet polisen enligt lag bör vara skyldig att utföra,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillsätta en utredning som ser över polisens arbetstider.

1998/99:Ju911 av Siw Persson m.fl. (fp) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en radikal omläggning av polisarbetet med Eskilstunamodellen som förebild,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en radikal utrensning av icke-polisiära arbetsuppgifter inom polisverksamheten,

7. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring av ordningslagen att också ideella föreningar – exempelvis fotbollsklubbar – kan åläggas betala del av polismyndighetens kostnader vid anordnandet av offentlig tillställning i vinstsyfte i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:Ju913 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om hur polisväsendet kan förstärkas genom kommunala ordningsvakter och beredskapspoliser i enlighet med vad som anförts i motionen,

4. att riksdagen hos regeringen begär en kartläggning av polisförsörjningen i enlighet med vad som anförts i motionen,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om polisutbildningen,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om betydelsen av uniformerade poliser,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder mot den kvalificerade brottsligheten.

1998/99:Ju918 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om öppethållande på polisstationer,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om evenemangskostnader,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om administrativ personal,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Registernämnden.

1998/99:K297 av tredje vice talman Rose-Marie Frebran m.fl. (kd) vari yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av personalkontrollen samt medborgarskapskraven i enlighet med vad i motionen anförts.

1998/99:So462 av Helena Bargholtz m.fl. (fp) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en svensk New York-modell.

1998/99:Ub206 av Yvonne Ruwaida (mp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att matkrav ej får utgöra grund för registrering eller misstanke om brott.

1998/99:N326 av Per Westerberg och Göran Hägglund (m, kd) vari yrkas

20. att riksdagen hos regeringen begär förslag om avreglering av förordnandet av ordningsvakter i enlighet med vad som anförts i motionen.

Motion som väckts med anledning av proposition 1998/99:19 Ändringar i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt

1998/99:Ju3 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen begär att regeringen tar ett samlat grepp om integritetsfrågorna kontra kraven på effektivitet i brottsbekämpningen i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet

I detta betänkande behandlar utskottet ett antal motionsyrkanden som rör polisen och som väckts under den allmänna motionstiden år 1998. Utskottet behandlar också ett yrkande som väckts med anledning av regeringens pro-

Polisens arbetsuppgifter

I ett par motioner berörs frågan om vad som bör vara uppgifter för polisen. I motion Ju911 (fp) hävdas att bl.a. parkeringsfrågor och passärenden bör kunna föras över till andra myndigheter. I motion Ju910 (kd) begärs en utredning i ämnet.

Enligt passlagen (1978:302) utfärdas pass av passmyndighet. Polismyndighet är passmyndighet inom riket. Passansökan görs hos passmyndighet, och den som ansöker om pass skall inställa sig personligen. Sökanden är skyldig att i samband med passansökan ge in fotografier samt styrka sina personuppgifter, sitt svenska medborgarskap och sin identitet.

Passmyndigheten skall pröva om det enligt passlagen föreligger hinder att utfärda pass för sökanden. En passansökan skall avslås bl.a. om sökanden är underkastad vissa tvångsmedel (t.ex. anhållen, häktad eller belagd med reseförbud), efterlyst eller dömd till frihetsberövande påföljd och särskilt angivna förutsättningar föreligger, om sökanden enligt konkurslagen (1987:672) är ålagd att lämna ifrån sig sitt pass eller om förbud att utfärda pass för sökanden har meddelats enligt lagen. Om passansökan inte avslås men sökanden är skäligen misstänkt för vissa allvarigare brott skall passmyndigheten underrätta förundersökningsledaren. Pass får då inte utfärdas innan en vecka förflutit från underrättelsen, om inte förundersökningsledaren medger det.

Frågan om att låta andra myndigheter ta hand om passansökningar behandlades i regeringens proposition om medborgarkontor (prop. 1996/97:90). I propositionen anslöt sig regeringen till den bedömning som både JO och Rikspolisstyrelsen gjort under ärendets handläggning, nämligen att en polismyndighets arbetsuppgifter inte bör handläggas vid medborgarkontor.

Vid riksdagsbehandlingen framställdes ett motionsyrkande om att det i försöksverksamheten också borde ingå att analysera på vilket sätt administrativa tjänster inom polisområdet, t.ex. passärenden, kan komma att ingå i ett integrerat medborgarkontors service. I ett yttrande till konstitutionsutskottet instämde justitieutskottet i regeringens bedömning att polisärenden inte bör omfattas av den möjlighet till sam-tjänst-tal som föreslogs i propositionen. I stället ville justitieutskottet peka på möjligheten att samlokalisera närpolis-kontor med medborgarkontor för att härigenom ändå uppnå målet med en god service till medborgarna. Konstitutionsutskottet hade inte någon annan uppfattning och avstyrkte bifall till motionsyrkandet (bet. 1996/97:KU9 s. 20 f).

När utskottet senast behandlade frågan (bet. 1997/98:JuU18 s. 11 f) hade utskottet ingen annan uppfattning än den som kom till uttryck i det nämnda yttrandet. Inte heller ansåg utskottet – vilket föreslagits i motionen – att polisärenden bör handläggas av Posten.

Även frågan om en utredning avseende polisens arbetsuppgifter har behandlats tidigare i utskottet. I samband med att utskottet tog ställning till budgetpropositionen för år 1998 (bet. 1997/98:JuU1 s. 33 f) noterade utskottet att regeringen aviserat ett uppdrag till Rikspolisstyrelsen som innebar att

styrelsen skulle utreda frågan om en utvidgad möjlighet att ta icke polisutbildade personer i anspråk, bl.a. för att utföra vissa uppgifter som normalt utförs av polisen. Den då aktuella motionen fick enligt utskottet anses tillgodosedd.

I årets regleringsbrev för polismyndigheten anges att Rikspolisstyrelsen skall beskriva förutsättningarna för att ta andra myndigheter eller icke polisutbildade personer i anspråk för uppgifter som normalt utförs av polisen. Redovisningen kan också omfatta förslag om andra åtgärder som kan vidtas för att komplettera polisens verksamhet med att övervaka allmän ordning och säkerhet. Uppdraget skall redovisas senast den 1 juni 1999.

Inom Polismyndigheten i Stockholms län har det under år 1998 gjorts en översyn av de polisiära arbetsuppgifterna i syfte att effektivisera verksamheten inom myndigheten. Den s.k. ROPA-gruppen har i en rapport hösten 1998 analyserat polisens arbetsuppgifter. När det gäller sådana uppgifter som följer av lag eller förordning – exempelvis utfärdande av pass och hantering av parkeringsärenden – har gruppen föreslagit att man skall vända sig till regeringen och föreslå en statlig utredning som ges uppdraget att göra en totalöversyn av vad polisen skall syssla med.

Utskottet kan konstatera att frågan om vad som skall vara uppgifter för polisen uppmärksamats på olika håll, och att syftet är att åstadkomma en effektiv resursanvändning inom polisen. Resultatet av det inledda arbetet bör avvaktas. Utskottet är alltså inte berett att nu göra en annan bedömning av hur t.ex. frågor om pass bör hanteras i framtiden. Utskottet avstyrker motionerna Ju910 och Ju911 i här aktuella delar.

Åtgärder mot den kvalificerade brottsligheten

I motion Ju913 (m) begärs åtgärder mot den organiserade brottsligheten, bl.a. efterfrågas en utökad användning av kriminalunderrättelseverksamhet i syfte att komma åt internationella smuglarligor.

Den organiserade brottsligheten hör till de områden som polisen skall prioritera i sin brottsbekämpande verksamhet.

I regeringens skrivelse Lägesrapport i fråga om den ekonomiska brottsligheten (skr. 1998/99:25) redovisas bl.a. att det inom ramen för EU-samarbetet har inrättats en s.k. högnivågrupp vars uppgift är utarbeta en särskild handlingsplan med särskilda rekommendationer för åtgärder mot den organiserade brottsligheten. Handlingsplanen innehåller 15 politiska riktlinjer och 30 särskilda rekommendationer med uppmaningar till rådet att vidta en rad konkreta åtgärder som spänner över ett vitt fält. Stor vikt läggs vid hur det rättsliga och polisiära samarbetet är organiserat. Ett flertal rekommendationer handlar om att skapa nätverk, centrala kontaktpunkter och andra kontaktytor för att befrämja informationsutbyte och samarbete myndigheter och länder emellan. I enlighet med en av riktlinjerna har en sektorsövergripande arbetsgrupp för frågor om organiserad brottslighet inrättats.

I skrivelsen redovisas även inrättandet av en aktionsgrupp mot organiserad brottslighet i Östersjöområdet. Inom ramen för den operativa verksamheten genomfördes under år 1997 gemensamma åtgärder såvitt avser bl.a. penningtvätt, handel med narkotika och stulna bilar, illegal migration samt smuggling av vapen och punktskattepliktiga varor.

I fråga om tullsamarbete anförs i skrivelsen att mellanstatligt administrativt bistånd är en metod att bekämpa brottsligheten i fråga. Sverige har ingått bilaterala och multilaterala avtal om tullsamarbete med en lång rad stater, däribland de baltiska staterna, Ryssland och Polen. För EU-länderna gäller EG-förordningar på området.

I november 1998 beslutade regeringen att ge en kommitté med parlamentariskt inslag i uppdrag att utreda polisens organisation för att bekämpa den grova och organiserade brottsligheten (dir. 1998:101). Kommittén skall särskilt undersöka om de centrala polisresursernas befogenheter i förhållande till övrig polis, särskilt vad gäller kriminalunderrättelseverksamheten, behöver förstärkas i syfte att nå nationell samordning av och ett kraftfullt agerande mot den grövre brottsligheten, särskilt säkerhetsshotande eller organiserad sådan eller brottslighet med internationell anknytning.

Utskottet ser i likhet med motionärerna med oro på den brottslighet som innebär smuggling in i landet av exempelvis alkohol och tobak. Samtidigt noterar utskottet att en rad åtgärder vidtagits på området och att den ifrågasatta typen av brott hör till de brott vars bekämpning skall prioriteras. Något uttalande från riksdagen behövs enligt utskottets mening inte. Motion Ju913 i här aktuell del avstyrks.

Effektiviteten i brottsbekämpningen

I motion Ju3 (m) hävdas att regeringen bör ta ett samlat grepp om frågorna om integritet kontra effektivitet i brottsbekämpningen.

Utskottet konstaterar att utvecklingen av ny teknik, bl.a. inom IT- och teleområdena, har skapat nya och effektivare verktyg för brottsbekämpningen. Detta har samtidigt inneburit att frågor om den personliga integriteten kommit i fokus. Inom Justitiedepartementet pågår arbete i ett flertal olika hänseenden med bäring på dessa problem.

Till att börja med kan erinras om att det inom departementet för närvarande bereds frågor om såväl hemlig avlyssning, s.k. buggning, som andra straffprocessuella tvångsmedel, bl.a. sådana som rör IT. I dessa ärenden kommer naturligtvis frågan om förhållandet mellan effektivitet och integritet i brottsbekämpningen att analyseras särskilt noggrant.

Utskottet har vidare inhämtat att regeringen anser att det från integritets-synpunkt är viktigt att den nya polisregisterlagstiftningen noga följs upp och utvärderas. Regeringen avser därför att inom kort tillsätta en utredning som bl.a. skall få till uppgift att följa genomförandet av polisregisterlagstiftningen och analysera vilka konsekvenser polisens samlade hantering av personuppgifter enligt den nya lagstiftningen får för den personliga integriteten.

Slutligen kan nämnas att regeringen överväger att initiera en samlad analys från integritetssynpunkt av tvångsmedelslagstiftningen. Frågan om formerna för en sådan analys bör dock anstå tills resultaten av de ovan redovisade övervägandena föreligger.

Utskottet noterar att det inte synes föreligga någon egentlig oenighet när det gäller vikten av att integritetsfrågorna uppmärksammas i lagstiftningsarbetet. Motionsönskemålet får anses vara tillgodosett med de åtgärder som regeringen aviserat. Motion Ju3 i här aktuell del avstyrks.

I motionerna Ju901 (m) och So462 (fp) förordas att polisens arbetsmetoder förändras med utgångspunkt i en reform som genomförts i New York. I motion Ju911 (fp) anför att ett projekt i Eskilstuna med New York-modellen som förebild varit framgångsrikt och bör ges ökad spridning.

På senare tid har en av New York-polisen använd arbetsmetod – den s.k. nolltoleransen – uppmärksammats i Sverige. Nolltolerans innebär i korthet att polisen med kraft bekämpar alla brott, hur bagatellartade de än är, liksom allt som kan betraktas som ordningsproblem. Grundtanken är att det finns ett samband mellan oordning och brottslighet samt att mindre brott föder grövre brott.

Vidare betonas resultatuppföljning starkt inom New York-polisen. Chefen för New York-polisen har två gånger i veckan genomgång med polischeferna, och vid dessa möten granskas brottsutvecklingen i de olika polisområdena med hjälp av färsk brottsstatistik från det s.k. Compstat-brottsdatasystemet.

Hösten 1997 besökte utskottet New York för att studera polisens arbetsmetoder där. En första reflexion var att förhållandena i New York och de vi har i Sverige givetvis skiljer sig åt markant. Detta gäller såväl beträffande brottslighetens omfattning som beträffande polisens arbetsförhållanden och myndighetskultur. Detta hindrar emellertid inte att det finns inslag i New York-polisens arbetsmetoder som är intressanta att studera.

Utskottet har tidigare behandlat liknande motionsyrkanden. I samband med att utskottet behandlade regeringens budgetproposition för år 1998 anförde utskottet att det närmast är självklart att erfarenheterna från New York inte går att direkt överföra till Sverige. Där fanns emellertid en del intressanta tankegångar som säkerligen skulle komma att påverka polisarbetet också här. Utskottet ansåg vidare att frågan knappast lämpade sig för generella uttalanden i den ena eller andra riktningen (bet. 1997/98:JuU1 s. 31).

Utskottet hänvisade till detta uttalande när utskottet senast hade frågan uppe till behandling (bet. 1997/98:JuU13 s. 43).

Här kan även nämnas att det av motionärerna nämnda projektet i Eskilstuna utvärderats. Utvärderingen redovisas i rapporten Att förebygga oordning och öka tryggheten i stadskärnan, som utarbetats inom Polishögskolans forskningsenhet. I rapporten sägs bl.a. att inga nya större resurser tillfördes polismyndigheten och att projektet pågick under en relativt kort tid. Några dramatiska effekter kunde därför inte förväntas. Resultatet av projektet är enligt rapporten ändå förenligt med ett antagande att projektet haft effekt på förekomsten av ordningsstörningar och våldsbrott i Eskilstuna centrum. Det har också lett till att fler av dem som ofta vistas där på kvällar och nätter känner sig trygga. Vidare sägs i rapporten att den lokala opinionen var övervägande positiv till det slag av åtgärder som ingick i projektet. Bland s.k. höganvändare av centrum förändrades dessutom attityden till polisens arbetsinsats i positiv riktning. I rapporten tas också upp några metodfrågor.

I årets budgetproposition anför regeringen att det problemorienterade arbetssättet har utvecklats under de senaste åren. Det är emellertid önskvärt att utvecklingen går vidare. Problemorientering måste vara en grundläggande

strategi i all polisverksamhet och ligga till grund för allt polisarbete på alla nivåer. Att arbeta problemorienterat innebär bl.a. att systematiskt definiera vilka förhållanden som orsakar och underlättar brott och ordningsstörningar. Utifrån en sådan analys planerar och vidtar polisen de åtgärder som är bäst ägnade att minska riskerna för brott och ordningsstörningar. Därefter följs vidtagna åtgärder upp och utvärderas.

Utskottet kan i och för sig hålla med motionärerna om att de förändrade arbetsmetoder som kommit till användning i bl.a. Eskilstuna synes ha varit framgångsrika; utvärderingen talar i den riktningen. Utskottet anser emellertid – i likhet med tidigare ställningstaganden – att frågan inte lämpar sig för några generella uttalanden. Motionerna Ju901, Ju911 och So462 i här aktuella delar avstyrks.

Uniformerad polis

I motion Ju913 (m) hävdas att uniformerade poliser är en viktig brottsförebyggande resurs.

Enligt de föreskrifter som Rikspolisstyrelsen meddelat om tilldelning och bärande av polisuniform sägs att uniform skall bäras av polisman i tjänst, om inte civil klädsel är lämpligare med hänsyn till tjänstens eller uppdragets art eller andra omständigheter (RPS FS 1996:8, FAP 798-1). Utskottet har inhämtat att föreskrifterna fått denna utformning i syfte att möjliggöra för kriminalpoliser och spaningspersonal att uppträda civilklädda när det är lämpligare.

Utskottet har tidigare behandlat yrkanden i detta ämne. Senast skedde det hösten 1998 (bet. 1997/98:JuU1 s. 30). Utskottet vidhöll då sin tidigare intagna ståndpunkt, nämligen att de regler som finns syftar till att poliser normalt skall använda uniform i tjänsten, och att det inte finns anledning för riksdagen att uttala sig i frågan.

Utskottet kan inte se att det framkommit något som motiverar en annan bedömning än den utskottet gjorde förra våren, och utskottet avstyrker motion Ju913 i här aktuell del.

Säkerhetsskyddsfrågor

Placering i säkerhetsklass

I motion K297 (kd) begärs en översyn av reglerna om placering i säkerhetsklass och av kravet på svenskt medborgarskap för vissa anställningar.

Bestämmelser som är av intresse i detta sammanhang finns i säkerhetsskyddslagen (1996:627) och säkerhetsskyddsförordningen (1996:633), och de innebär i huvudsak följande.

Säkerhetsprövning skall göras innan en person, genom anställning eller på något annat sätt, deltar i verksamhet som har betydelse för rikets säkerhet eller anlitas för sysslor som är viktiga för skyddet mot terrorism. Säkerhetsprövningen skall omfatta registerkontroll och särskild personutredning. Prövningen skall göras av den myndighet som avser att anställa personen i

fråga. Till grund för prövningen skall läggas resultatet av registerkontrollen och den särskilda personutredningen.

Registerkontroll skall således göras om en anställning eller deltagande i någon verksamhet placerats i säkerhetsklass. Registerkontroll får även göras i andra fall, om det behövs för skyddet mot terrorism och det finns särskilda skäl.

I fråga om placering i säkerhetsklass innebär reglerna att – utöver anställningar – bl.a. tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt kan placeras i säkerhetsklass. I säkerhetsklass 1 placeras anställningar m.m. där vederbörande i stor omfattning får del av uppgifter som omfattas av sekretess och som är av synnerlig betydelse för rikets säkerhet. I säkerhetsklass 2 placeras anställningar m.m. där vederbörande i en omfattning som inte är obetydlig får del av sådana uppgifter som kan grunda placering i säkerhetsklass 1. I säkerhetsklass 3 slutligen placeras den som i övrigt får del av uppgifter som omfattas av sekretess och som är av betydelse för rikets säkerhet, om ett röjande av uppgifterna kan antas medföra men för rikets säkerhet som inte endast är ringa.

Beslut om placering i säkerhetsklass 2 och 3 får fattas av ett stort antal myndigheter, kommunerna och landstingen. Beslut om placering i säkerhetsklass 1 får bara fattas av regeringen.

När det gäller antalet anställningar m.m. som är placerade i säkerhetsklass finns inga säkra uppgifter. Enligt en enkät som SÄPO-kommittén gjorde under våren 1989 fanns det ca 1 000 tjänster i det som då benämndes skyddsklass 1 A, cirka 10 000 i skyddsklass 1 B och cirka 400 000 i skyddsklass 2. Av tjänsterna i klass 2 var den helt övervägande delen hänförliga till försvaret och krigsplaceringen av värnpliktiga. Det bör dock noteras att när den nya säkerhetsskyddslagen infördes ändrades kriterierna för placering i den lägsta säkerhetsklassen i syfte att minska antalet kontrollerade (prop. 1995/96:129 s. 41).

I detta sammanhang bör dock nämnas att det i den proposition som låg till grund för säkerhetsskyddslagen angavs att det under verksamhetsåret 1993/94 gjordes 126 479 kontroller i det som då kallades skyddsklass 2, som kan sägas motsvara säkerhetsklass 3. Av Registernämndens verksamhetsberättelse för år 1997 framgår att registerkontroll för anställningar m.m. som placerats i säkerhetsklass 3 begärdes i 63 662 fall.

När det gäller krav på medborgarskap föreskrivs i 29 § säkerhetsskyddslagen att en säkerhetsklassad anställning vid staten, en kommun eller ett lands-ting endast får innehas av den som är svensk medborgare.

I januari 1999 beslutade regeringen att en särskild utredare skulle tillkallas för att göra en översyn av krav på medborgarskap och andra krav relaterade till medborgarskap i lagstiftningen (dir. 1999:4). Utredaren skall bl.a. analysera de argument med vilka förekommande krav tidigare motiverats. Utredaren skall också pröva relevansen av befintliga krav samt vid behov föreslå författningsändringar eller andra åtgärder. I direktiven anges vidare att den ledande principen i arbetet skall vara att lika rättigheter och skyldigheter oavsett medborgarskap i största möjliga utsträckning skall gälla för landets invånare. Bland skälen för en översyn nämns att Säkerhetsskyddsutredningen – vars arbete låg till grund för säkerhetsskyddslagen – ansett att det kunde

finnas anledning att återkomma till frågan om medborgarskapskravet, eventuellt i samband med en mera genomgripande översyn av utländska medborgares ställning. Utredaren skall slutredovisa sitt uppdrag senast den 1 maj 2000.

Utskottet kan inledningsvis konstatera att reglerna i säkerhetsskyddslagen syftar till att minska antalet anställningar m.m. som placeras i den lägsta säkerhetsklassen. En avsevärd minskning synes också ha skett. Frågan om en anställning m.m. skall placeras i säkerhetsklass är dessutom en fråga som respektive myndighet har att avgöra utifrån myndighetens eget behov. Utskottet utgår från att placering i säkerhetsklass inte sker i onödan. Något uttalande från riksdagen i frågan bör alltså inte göras.

När det så gäller frågan om kravet på svenskt medborgarskap kan utskottet konstatera att motionsönskemålet, som i och för sig inte tillhör utskottets beredningsområde, är tillgodosett genom den nyligen tillsatta utredningen.

Utskottet avstyrker motion K297 i här aktuell del.

Registernämnden

I motion Ju918 (mp) hävdas att alla riksdagspartier bör vara företrädare i Registernämnden.

I samband med att säkerhetsskyddslagen trädde i kraft inrättades Registernämnden. Nämnden har bl.a. till uppgift att pröva frågor om utlämnande av uppgifter i polisregister i ärenden om registerkontroll enligt den nya säkerhetsskyddslagen. I och med att nämnden inrättades upphörde Rikspolisstyrelsens styrelse att vara det organ som tar ställning till dessa frågor. I propositionen uttalade regeringen att en fristående registernämnd i hög grad kan stärka den parlamentariska och medborgerliga insynen i Säkerhetspolisens verksamhet.

Enligt förordning (1996:730) med instruktion för Registernämnden skall nämnden bestå av högst åtta ledamöter, varav en ordförande och en vice ordförande. Ledamöterna utses av regeringen på bestämd tid. Regeringen utser ordförande och vice ordförande.

Utskottet har behandlat liknande yrkanden tidigare. Våren 1997 (bet. 1996/97:JuU10 s. 6) konstaterade utskottet att det i förordningen med instruktion för Registernämnden inte sägs något om huruvida politiska partier skall vara representerade i nämnden. Utskottet fann inte heller anledning att föreslå regeringen en sådan ordning. Det fick i stället överlåtas åt regeringen att utse personer som är lämpliga för uppdraget.

När utskottet våren 1998 (bet. 1997/98:JuU20 s. 16 f) återigen behandlade frågan anförde utskottet att det förhållandet att endast två partier är företrädare i nämnden inte innebär att behovet av parlamentarisk insyn inte skulle vara tillgodosett.

Som anförts ovan har regeringen beslutat att ge en kommitté med parlamentariskt inslag i uppdrag att utreda polisens organisation för att bekämpa den grova och organiserade brottsligheten. Kommittén skall bl.a. belysa Rikskriminalpolisens och Säkerhetspolisens roller i sammanhanget och pröva om gränsdragningen mellan dessa båda polisorgan bör förändras. Därvid skall också frågan om den demokratiska insynen i och kontrollen av den

centrala polisverksamheten behandlas. Kommittén skall redovisa sitt uppdrag senast den 31 december 1999.

1998/99:JuU21

Utskottet har inhämtat att tanken med direktiven är att Registernämndens uppgifter och därmed även dess sammansättning skall omfattas av utredningsuppdraget. Utredningen bör inte föregripas. Motion Ju918 i denna del avstyrks.

Ordningsvakter

I några motioner tas olika frågor upp som rör ordningsvakter. I motion Ju902 (fp) föreslås sålunda att polisen omedelbart skall underrättas om en ordningsvakt döms för brott. Vidare efterfrågas ökade utbildningsinsatser och möjligheter för andra än polisen att bedriva utbildning av ordningsvakter. Motionären förordar också en ordning innebärande att ordningsvakter alltid skall vara knutna till bevakningsföretagen, något som syftar till att öka möjligheterna att kontrollera ordningsvakterna i skattehänseende. I motion N326 (m, kd) hävdas att det bör bli lättare att erhålla förordnande som ordningsvakt.

De grundläggande bestämmelserna i fråga om ordningsvakter finns i lagen (1980:578) om ordningsvakter. De innebär i huvudsak följande. Ordningsvakter får förordnas att tjänstgöra bl.a. vid allmänna sammankomster, cirkusföreställningar, offentliga tillställningar, bad- och campingplatser samt lokaler där alkoholdrycker serveras. Om det finns ett särskilt behov och det är av väsentlig betydelse från allmän synpunkt får ordningsvakter förordnas även i andra fall än de som uttryckligen anges i lagen. Till ordningsvakt får endast den förordnas som med hänsyn till laglydnad och övriga omständigheter är lämplig för uppdraget och har fyllt 20 men inte 65 år. Det ankommer på Rikspolisstyrelsen eller polismyndigheterna att fatta beslut om att förordna ordningsvakter.

I samband med att polismyndigheten prövar om en person uppfyller kravet på laglydnad görs – enligt vad utskottet inhämtat – en kontroll i bl.a. person- och belastningsregistret, som innehåller uppgifter om ådömda påföljder. Sådana kontroller görs också i samband med att ett förordnande förnyas samt om det av tips eller andra skäl framgår att en ordningsvakt kan misstänkas för brott.

Motionsönskemålet avseende underrättelse till polisen om fällande domar i brottmål tar sikte på vad som i registerkontrollsammanhang brukar benämnas spontanutlämning. En registerkontroll kan av naturliga skäl bara avse de uppgifter som just då finns registrerade. Det kan emellertid hända att uppgifter tillförs registret efter kontrollen och efter det att den kontrollerade fått anställningen. En sådan situation är när vederbörande dömts för brott. Enligt 29 § andra stycket säkerhetsskyddsförordningen skall därför Rikspolisstyrelsen göra framställning till Registernämnden om utlämning av uppgifter ur polisregister efter det att registerkontroll gjorts. Regleringen tar sikte på sådana fall där den kontrollerade har en säkerhetskänslig anställning. Framställningar om spontanutlämning görs kontinuerligt. Den nu beskrivna ordningen gäller för anställningar som föregås av registerkontroll, exempelvis

anställning i bevakningsföretag. Ordningsvakter som har en sådan anställning omfattas alltså av systemet med spontanutlämning.

Vad gäller utbildningen av ordningsvakter finns bestämmelser i Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd angående ordningsvakter (RPS FS 1986:58, FAP 692-1). Utbildningens målsättning är att en ordningsvakt skall bibringas så goda kunskaper att förekommande arbetsuppgifter kan lösas på ett korrekt och smidigt sätt. I föreskrifterna finns också bestämmelser bl.a. om polischefens ansvar för utbildningen, om hur den skall genomföras, kursinnehåll och omfattning.

Rikspolisstyrelsen kan medge dispens från kraven i föreskrifterna. I dagsläget har två bevakningsföretag beviljats tillstånd att själva bedriva utbildning av ordningsvakter, nämligen Falck Security och Securitas. Nyligen gav regeringen även ett utbildningsföretag – Väckarskolan – ett sådant tillstånd (beslut den 18 mars 1999, Ju98/2875).

Trygghetsutredningen har i sitt slutbetänkande Trygghet mot brott (SOU 1995:146) behandlat frågan om ordningsvakternas utbildning och bl.a. kommit fram till att den lärarledda undervisningen inte behöver utökas. Utredningen har i stället föreslagit att kravet på självstudier skall öka.

Justitieministern har i ett interpellationssvar i riksdagen våren 1998 (protokoll 1997/98:92) sagt att hon anser att det förslaget inte är tillräckligt. Även den lärarledda undervisningen måste utökas. Hon anförde vidare att det inte räcker att man en gång fått en basutbildning, utan man måste hela tiden under sin yrkesverksamma period ha möjlighet att återkomma.

Trygghetsutredningen har även behandlat frågan om en sammanslagning av ordningsvakterna och väktarna, dvs. personal anställd i bevakningsföretag. Utredningen ansåg att systemet – med en sådan ordning – inte minst för allmänheten skulle bli lättare att tillgodogöra sig. Men bl.a. av den anledningen att ordningsvakterna har befogenheter som annars i princip endast tillkommer polismän, exempelvis omhändertagande av berusade personer, ansåg utredningen att det var svårt att tänka sig en sammanslagning. Trygghetsutredningen tog också upp frågan om att – såsom förordats av Bevakningsföretagens riksförbund – till ordningsvakt endast förordna den som är anställd som väktare i ett bevakningsföretag. Utredningen ansåg att ett sådant system skulle innebära ett drastiskt avsteg från de principer som ligger till grund för den nuvarande lagstiftningen, samtidigt som det skulle innebära uppenbara praktiska svårigheter exempelvis i glesbygdsområdena. Utredningen kom fram till att skillnaden mellan ordningsvakter och väktare borde upprätthållas även i fortsättningen.

Frågor om ordningsvakternas utbildning och den framtida användningen av dem bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Utskottet noterar att det i Regeringskansliet pågår beredning av flera frågor som tas upp i motionerna, och utskottet anser att resultatet bör avvaktas. Frågan om hur den polismyndighet som har att fatta beslut om återkallelse skall få reda på om en ordningsvakt dömts för brott eller inte har emellertid inte berörts av Trygghetsutredningen, men utskottet utgår från att regeringen – i den mån det behövs – vidtar erforderliga åtgärder. Utskottet är alltså i nuvarande beredningsläge inte berett att ställa sig bakom önskemålen i motion Ju902.

Vad härefter gäller förslaget att göra det lättare att få förordnande som ordningsvakt anser utskottet att ordningsvakternas särställning i fråga om exempelvis våldsanvändning gör det motiverat att låta polisen avgöra om det finns behov av ordningsvakter eller inte. En annan sak är att möjligheterna att anordna utbildning kan behöva vidgas, vilket för övrigt redan skett genom ett nyligen fattat regeringsbeslut. Utskottet kan alltså inte tillstyrka förslaget i motion N326 som innebär att frågan om hur många ordningsvakter som skall finnas i praktiken kommer att överlämnas till marknadskrafterna.

Utskottet avstyrker motion Ju902 och motion N326 i här aktuell del.

Antalet poliser

I motion Ju913 (m) förordas en förstärkning av polisen, bl.a. med kommunalt anställda ordningsvakter. Vidare begärs en översyn i syfte att kartlägga det framtida behovet av poliser. I motionen föreslås också att polisutbildningen utreds såvitt gäller bl.a. dess geografiska placering och huvudmannaskap.

I juli 1995 fick en arbetsgrupp inom Justitiedepartementet i uppdrag att se över rekryteringen och utbildningen av poliser. I mars 1996 presenterades promemorian Rekrytering och grundutbildning av poliser (Ds 1996:11). Regeringen uppdrog därefter åt Rikspolisstyrelsen att detaljplanera en ny grundutbildning för poliser.

Den nya grundutbildningen för poliser påbörjades i januari 1998. Den är särskilt inriktad på det problemorienterade, förebyggande, brottsutredande och kontaktskapande polisarbete som närpolisreformen utgår från och som är en grund för allt modernt polisarbete. I den första kursomgången antogs 68 elever och under hösten har ytterligare 185 elever påbörjat utbildningen. Regeringen anför i budgetpropositionen för innevarande år att den förutsätter att antalet aspiranter kommer att öka under året. En sådan ökning är enligt regeringen nödvändig för att långsiktigt säkerställa en godtagbar personalför-sörjning, förbättra åldersstrukturen och höja kompetensen.

Här bör även nämnas att Trygghetsutredningen i sitt ovan nämnda betän-kande föreslagit en mer generell utformning av förutsättningarna för förord-nande av ordningsvakter. Avsikten är att ordningsvakter skall kunna förord-nas i fler fall än som är möjligt med dagens lagstiftning. Enligt utredningen bör polisen samråda med respektive kommun och meddela förordnanden i den omfattning som polismyndigheten anser vara nödvändig för en accepta-bel service genom ordningsvakter. Förordnanden kan då ges till en eller flera personer, anställda inom kommunen – personal inom räddningstjänsten eller andra kommunalt anställda – eller andra lämpliga personer.

Utredningen nämner även som en konsekvens av sitt förslag om en mer generell reglering av ordningsvakterna att det bör bli möjligt att ge viss per-sonal inom räddningstjänsten förordnande som ordningsvakt, dock endast i syfte att dirigera trafik vid olycksplatser.

Utskottet har behandlat liknande motionsyrkanden tidigare (bet. 1997/98:JuU1 s. 34). Utskottet avstyrkte de då aktuella yrkandena med hän-visning till att polisutbildningens utformning nyligen varit föremål för över-syn, och utskottet utgick från att utbildningen skulle få det innehåll som krävs för att förse alla verksamhetsgrenar inom polisen med kompetent po-

lispersonal. Vad gällde polisförsörjningen utgick utskottet från att regeringen nog skulle följa Rikspolisstyrelsens arbete med att bevaka att det finns tillgång till det antal poliser som behövs för verksamheten. Något särskilt uppdrag för detta ansåg utskottet inte vara nödvändigt.

Utskottet har inhämtat att frågan om att förlägga en polisutbildning till Umeå bereds inom Rikspolisstyrelsen. Kontakter har tagits med företrädare för Umeå universitet. Syftet är att göra det möjligt att utbilda fler poliser och samtidigt säkra polisförsörjningen avseende landets norra delar. Det finns emellertid ett antal frågor av såväl praktisk som principiell natur som först måste lösas.

I årets regleringsbrev för polisen anges bl.a. att Rikspolisstyrelsen skall vidta de åtgärder som behövs för att långsiktigt säkerställa en god personalförsörjning, en rimlig åldersstruktur och en hög kompetens.

Av polisväsendets budgetunderlag för åren 2000–2002 framgår att Rikspolisstyrelsen räknar med att 400 studerande kommer att påbörja sin utbildning vid Polishögskolan under år 1999. För att säkerställa behovet av polispersonal behöver enligt styrelsen antalet nyutbildade poliser öka under början av 2000-talet. En rekrytering på 600–650 studerande per år behövs, om antalet poliser inte skall minska på sikt.

Utskottet anser – såvitt gäller förslaget om kommunala ordningsvakter – att resultatet av beredningen av Trygghetsutredningens betänkande bör avvaktas.

Vad härefter gäller den framtida polisförsörjningen konstaterar utskottet att Rikspolisstyrelsen ålagts att vidta åtgärder i den av motionärerna förordade riktningen. Härtill kommer att det arbete som pågår inom Rikspolisstyrelsen när det gäller en polisutbildning i Umeå syftar till att säkerställa en god tillgång på utbildade poliser i framtiden. Något initiativ från riksdagen i frågan behövs alltså inte.

Vad slutligen gäller polisutbildningen håller utskottet med motionärerna om att det finns skäl som talar för att överväga dess geografiska placering. Detta sker också som framgår ovan. I övrigt ser utskottet inget skäl att förorda att en ny generell översyn av polisutbildningen påbörjas.

Det anförda innebär att utskottet avstyrker motion Ju913 i här aktuella delar.

Organisationsfrågor

Arbetstider

I motion Ju910 (kd) begärs en översyn av schemaläggningen av polisens arbete. I motion Ju918 (mp) riktas kritik mot det sätt på vilket utryckningsverksamheten organiserats, och motionärerna hävdar att utryckningstiderna är för långa i glesbygden.

Riksrevisionsverket har på regeringens uppdrag granskat förläggningen av arbetstid, särskilt i fråga om utryckningsberedskap, i polismyndigheterna i Stockholms län, Kalmar län och Hallands län (RRV 1998:53). RRV konstaterar att verksamheten i fråga skulle behöva planeras mer utifrån variationer i verksamhetsbehovet än vad som sker i dag. Även om utryckningsverksam-

heten är förknippad med händelser som oftast inte kan förutses, vare sig i tid eller rum, är det enligt verket ändå möjligt att i betydligt större utsträckning än i dag dra slutsatser av statistik över ingripanden och brottsanmälningar m.m. och utifrån detta planera bemanningen efter variationer i behov. RRV noterar att närpolisen har ett system – periodplanerad arbetstid – för att beakta både kända variationer i behov och de insatser som planeras utifrån en problemorienterad strategi. Utryckningsstyrkor och trafikpolis tjänstgör statistiskt i tiden enligt fasta tjänstgöringslistor.

RRV har utifrån sin granskning identifierat fem viktiga hinder för att polisen skall kunna använda sina resurser effektivt. Bland dem kan nämnas att resurserna för utryckning inte anpassas till löpande variationer i behov. Bland annat försvårar dagens förhandlingsordning för ledningen att förändra de statiska tjänstgöringslistorna.

I årets budgetproposition har regeringen anfört att det är av avgörande betydelse för att åstadkomma en effektivare polisverksamhet att arbetstiderna är verksamhetsanpassade. Polisen måste se till att det finns tillräckligt med personal i tjänst på de tider och på de platser där de bäst behövs. Det är ett grundläggande element i det problemorienterade arbetssättet och ett sätt att sätta medborgarperspektivet i fokus.

I årets regleringsbrev för polisen anges som ett verksamhetsmål att polismyndigheterna skall anpassa utryckningsresurserna till normala variationer i behovet, använda dem problemorienterat och planera utryckningsverksamheten så att den inte stör utvecklingen av närpolisverksamheten.

Myndigheterna har vidare ålagts att vidta de åtgärder som erfordras för att råda bot på sådan brister i planeringen inom utryckningsverksamheten som påvisats i rapporten. Rikspolisstyrelsen skall senast den 1 augusti 1999 redovisa vilka åtgärder som har vidtagits och i samband med årsredovisningen vilka resultat som har uppnåtts.

Utskottet har tidigare (bet. 1997/98:JuU1 s. 31 f) behandlat frågan om en verksamhetsanpassning av arbetstiderna inom polisen. Utskottet noterade då bl.a. att verksamhetsanpassning av arbetstiderna angavs bland Rikspolisstyrelsens verksamhetsmål och att återrapporteringskrav knutits till det.

Utskottet vill inledningsvis understryka betydelsen av att arbetstiderna inom polisen är verksamhetsanpassade. Detta är en avgörande förutsättning för att polisverksamheten skall bli effektivare. Att det finns poliser i tjänst på tider och platser där de bäst behövs är själva grundbulten i det problemorienterade arbetssättet, ett arbetssätt som bör genomsyra hela polisverksamheten. En verksamhetsanpassning av arbetstiderna innebär också att tillgängligheten och därigenom också medborgarperspektivet sätts i fokus.

Utskottet har alltså ingen annan grundsyn än motionärerna i den aktuella frågan. Samtidigt kan utskottet konstatera att regeringen vidtagit de mått och steg som kan krävas. Här tänker utskottet särskilt på det ovan beskrivna uppdraget till RRV och det uppdrag som sedermera lämnats till Rikspolisstyrelsen. Mot den nu angivna bakgrunden ser utskottet inte någon anledning att förorda en separat översyn av schemalaggningsen inom polisen. Motionsönskemålet får anses vara tillgodosett med det uppdrag som Rikspolisstyrelsen fått, och utskottet avstyrker motion Ju910 i denna del.

När det sedan gäller uttryckningsverksamheten kan utskottet i och för sig hålla med om att uttryckningstiderna i vissa fall kan bli långa. Hur verksamheten skall organiseras är emellertid en fråga som måste besvaras utifrån bl.a. regionala och lokala förhållanden. Frågan lämpar sig inte för några generella uttalanden. I sammanhanget kan noteras att det är ett verksamhetsmål för polismyndigheterna att använda uttryckningsresurserna problemorienterat och att planera uttryckningsverksamheten så att den inte stör utvecklingen av närpolisverksamheten. Med det anförda avstyrker utskottet motion Ju918 i här aktuell del.

Effekterna av omorganisationen

I motion Ju204 (m) begärs en granskning av effekterna av de senaste årens omorganisation av polisen och åklagarväsendet. I motion Ju205 (s) understryks vikten av att reformarbetet inom polisen följs upp och utvärderas. I motion Ju301 (m) kritiserar omorganisationen av åklagarväsendet, och motionären anser att åklagarorganisationen så långt som möjligt bör sammanfalla med polisens operativa organisation och domstolsorganisationen.

I samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 1998 tog utskottet ställning till ett liknande motionsyrkande (bet. 1997/98:JuU1 s. 33 f). Utskottet ansåg att det då aktuella motionsyrkandet fick anses vara tillgodosett genom den då nyligen tillsatta Polisledningskommittén (dir. 1997:121). Utskottet hänvisade också till en utredning inom Rikspolisstyrelsen om en regional struktur för polisen i vilken frågan om det länsöverskridande samarbetet skulle analyseras.

Från och med den 1 januari 1999 gäller nya regler i fråga om styrningen av polisen (prop. 1998/99:1 utg.omr. 4 avsnitt 4.7, JuU5). Förändringarna är ett resultat av Polisledningskommitténs arbete som redovisats i betänkande Styrningen av polisen (SOU 1998:74). Förändringarna innebär i huvudsak följande. En polismyndighet styrs av en polisstyrelse. Länsstyrelsen har inte längre något ansvar för polisverksamheten i länet. Varje län utgör ett polisdistrikt. Rikspolisstyrelsen har tagit över länsstyrelsens ansvar för tillsynen av polisverksamheten.

I regleringsbrevet för polisen har Rikspolisstyrelsen ålagts att utveckla polisväsendets förmåga att analysera uppnådda resultat så att de på ett bättre sätt än i dag kan ligga till grund för polisens egen planering och för statsmakternas styrning av polisen.

Justitieministern har i ett interpellationssvar nyligen (snabbprotokoll 1998/99:59) konstaterat att åklagarväsendet återtagit sin arbetskapacitet efter den tillfälliga nedgången i samband med åklagarreformen. Hon anförde också att det för att ytterligare höja kvaliteten och effektiviteten i verksamheten pågår en vidareutveckling av samverkan mellan polis och åklagare. När det gäller IT-användningen pågår flera intressanta projekt som avser elektronisk överföring av data mellan åklagare och polis. Enligt justitieministern är det viktigt att möjligheterna till s.k. avståndskommunikation hela tiden förbättras, bl.a. för att reducera antalet tidsödande resor.

Frågan om effekterna av de senaste årens organisatoriska förändringar inom rättsväsendet är på utskottets initiativ föremål för granskning hos Riks-

dagens revisorer. En rapport i ämnet beräknas vara klar i maj månad. Utskottet finner inte skäl att föregripa den av utskottet initierade granskningen, och utskottet avstyrker motionerna Ju204, Ju205 och Ju301.

Återanställning av civil personal

I motionerna Ju907 (v) och Ju918 (mp) hävdas att den administrativa personal som sagts upp inom polisen bör återanställas.

I samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 1998 behandlade utskottet liknande yrkanden (bet. 1997/98:JuU1 s. 32 f). Utskottet anförde då att minskningen av antalet civilanställda var ett ofrånkomligt resultat av arbetet med att anpassa verksamheten till medelstilldelningen. Utskottet ville också erinra om att utskottet i inledningen av besparingsarbetet uttalat att besparingar i första hand skulle göras på administrationen och inte på den operativa polisverksamheten. Utskottet anförde vidare att det var en viktig uppgift i bedömningen av det framtida personalbehovet att finna en väl avvägd sammansättning av personal inom polisen, bestående av såväl poliser som administrativ personal och experter av olika slag. Detta hade regeringen också understrukt i regleringsbrevet till polismyndigheten. Vidare noterade utskottet att vissa åtgärder hade vidtagits för att möta de konsekvenser som uppstått. Som exempel nämndes ett ökat IT-stöd och kompetenshöjande åtgärder för den civila personalen. Mot den bakgrunden ansåg utskottet att det inte fanns anledning för riksdagen att göra något uttalande i frågan.

Som angetts ovan i avsnittet om arbetstider anges i årets regleringsbrev bl.a. att Rikspolisstyrelsen skall vidta de åtgärder som behövs för att långsiktigt säkerställa en god personalförsörjning, en rimlig åldersstruktur och en hög kompetens.

Utskottet har inhämtat att antalet civilanställda under åren 1997 och 1998 minskat med totalt 1 622 personer. Enligt uppgift från Rikspolisstyrelsen lämnade drygt 800 civilanställda polismyndigheten efter uppsägningarna åren 1997 och 1998. Differensen är i huvudsak hänförlig till tidiga pensionsavgångar och en återhållsam nyrekrytering. Några heltäckande uppgifter om hur många som återanställts finns inte. Såvitt gäller Polismyndigheten i Stockholm, där närmare 500 personer sades upp under de aktuella åren, har ca 15 personer återanställts.

Utskottets uppfattning är alltså att det är en uppgift för polismyndigheterna att finna en väl avvägd fördelning mellan polisutbildad personal och civilanställda. Utskottet utgår vidare från att regeringen följer utvecklingen. Utskottet anser att det i dagsläget inte finns anledning för riksdagen att uttala sig i frågan, och utskottet avstyrker motionerna Ju907 och Ju918 här aktuella delar.

Samordning med räddningstjänsten

I motion Ju216 (c) föreslås att närpolisens verksamhet förs över till kommunerna och integreras med räddningstjänsten.

Utskottet har tidigare behandlat ett liknande yrkande (bet. 1994/95:JuU14 s. 7). Utskottet förklarade att det inte var berett att frångå principen att polis-

verksamheten är en statlig angelägenhet. Utskottet hänvisade till detta uttalande när frågan behandlades senast (bet. 1997/98:JuU18 s. 4).

Utskottet håller fast vid sin tidigare intagna ståndpunkt, och utskottet avstyrker motion Ju216.

Eftersökning av försvunna personer

I motion Ju210 (m) hävdas att polisens arbetsmetoder i fråga om eftersökande av försvunna personer behöver förändras, och motionären föreslår en rad förändringar, bl.a. bättre tränade hundar.

I rapporten Efterforskning enligt räddningstjänstlagen av försvunna personer (RPS Rapport 1997:1) redovisas förslag om hur polisens efterforskning av försvunna personer skall kunna effektiviseras. Särskild tonvikt läggs på planering – bl.a. upprättande av en s.k. efterforskningsplan – och utnyttjande av samhällets totala resurser, inklusive frivilliga. Uppföljning av insatser och förebyggande arbete berörs också. Avslutningsvis rekommenderas i rapporten att Rikspolisstyrelsen vidtar ett antal åtgärder i syfte att höja polisens kompetens vid personefterforskning. Häribland nämns bl.a. att Rikspolisstyrelsen i egenskap av nationell samordnare bör bevaka utvecklingen inom och utom landet när det gäller teknik, taktik och övriga erfarenheter som görs inom området för personefterforskning.

Rikspolisstyrelsen har funnit att rapporten innehåller flera intressanta förslag och påpekanden som bör bearbetas vidare; i avvaktan på Rikspolisstyrelsens vidare åtgärder bör rapporten enligt styrelsen kunna utgöra en del av det material som ingår i polismyndigheternas planering av insatser för personefterforskning.

Utskottet behandlade ett liknande yrkande våren 1998 (bet. 1997/98:JuU18 s. 5 f). Utskottet konstaterade att ett omfattande arbete lagts ned på att förbättra kunskapen och rutinerna kring efterforskning av försvunna personer. De förslag till förbättringar som lagts fram höll också på att genomföras. Motionen fick anses tillgodosedd.

Utskottet har inhämtat att utbildningsinsatser kommit igång på området. Hittills har 40 polisbefäl genomgått utbildningen Managing Search Operations på Polishögskolan. Fyra av eleverna har sedan arbetat fram en svensk variant på denna, och tanken är att i nio omgångar med 30 elever i varje fortsätta utbildningen. Ytterligare utbildningsinsatser planeras också. Härtill kommer att ett informationsmaterial håller på att tas fram i samarbete med Sveriges Civilförsvarsförbud. I materialet kommer bl.a. användningen av hundar att tas upp.

Utskottet kan alltså konstatera att ytterligare åtgärder vidtagits sedan förra våren. När det sedan gäller frågan om vilka metoder som bör användas vid eftersökningen saknar utskottet underlag för att prioritera vissa metoder framför andra. Den frågan bör i stället avgöras av dem som har att utföra själva arbetet, nämligen polismyndigheterna. Med det anförda avstyrker utskottet motion Ju210.

I motion Ju212 (s) begärs en utredning av reglerna om polisens ansvar för vanvårdade djur som tagits om hand efter beslut av länsstyrelsen. Motionären hävdar att kostnaderna för djurhållningen inte bör belasta polisens anslag.

Enligt 31 § djurskyddslagen (1988:534) får länsstyrelsen besluta att ett djur skall tas om hand genom polismyndighetens försorg bl.a. om djuret otillbörligt utsatts för lidande och detta inte rättas efter tillsägelse av tillsynsmyndigheten. Kostnaden skall enligt 35 § samma lag slutligt betalas av den mot vilken åtgärden har riktats, om det inte finns särskilda skäl. Kostnaden kan förskottas av allmänna medel.

Hösten 1997 föreslog regeringen bl.a. att ansvaret för att verkställa beslut om omhändertagande skulle flyttas från polisen till länsstyrelsen (se lagrådsremiss den 9 oktober 1997 Djurskyddet och tillsynen över hundar och katter). Vidare föreslogs att kostnaden skulle förskottas av länsstyrelsen. Bakgrunden till förslaget var bl.a. att polismyndigheterna sällan kan förutse när länsstyrelsen fattar ett beslut om omhändertagande eller omfattningen av det. Detta hade i sin tur lett till att verkställandet av länsstyrelsens beslut blivit fördröjt i en utsträckning som inte varit försvarbart från djurskyddssynpunkt. Med den föreslagna ordningen skulle länsstyrelsen ges ett totalansvar för djurskyddsfrågorna.

Lagrådsremissens förslag i denna del togs inte upp i den proposition som sedermera lämnades till riksdagen (prop. 1997/98:28). Utskottet har inhämtat att dessa frågor bereds i Regeringskansliet.

Utskottet kan till att börja med inte se något skäl till att föreslå att kostnaden skall drabba någon annan myndighet, så länge uppgiften i fråga ligger på polisen. Utskottet anser emellertid att det kan finnas anledning att se motionsönskemålet i ett vidare perspektiv. Frågan om vad som bör vara en uppgift för polisen är, som framgår ovan i avsnittet om polisens arbetsuppgifter, föremål för överväganden. I avvaktan på resultatet av det pågående beredningsarbetet bör riksdagen inte uttala sig i frågan. Motion Ju212 avstyrks.

Internationellt samarbete

I motion Ju215 (s) efterfrågas regler som möjliggör för polisen att samverka över riksgränser.

Våren 1998 godkände riksdagen på utskottets förslag att Sverige skall ansluta sig till det s.k. Schengensamarbetet (bet. 1997/98:JuU15, rskr. 181). För en beskrivning av bakgrunden till samarbetet och dess närmare innebörd kan därför hänvisas till det ärendet. Sammanfattningsvis utgör Schengensamarbetet ett led i strävandena inom EU att förverkliga målet om den fria rörligheten för personer. Personkontrollerna vid gränserna mellan de länder som deltar i samarbetet skall avvecklas successivt. För att den fria rörligheten inte skall bli till hjälp för den internationella brottsligheten innefattar Schengensamarbetet en rad s.k. kompensatoriska åtgärder, exempelvis polisiärt och rättsligt samarbete. Det polisiära samarbetet är inriktat på att före-

bygga och utreda brott. Det avser såväl informationsutbyte som operativ samverkan.

De flesta EU-stater har anslutit sig till Schengensamarbetet, bland dem Danmark och Finland. Norge har i likhet med Island träffat ett särskilt samarbetsavtal med Schengenländerna.

I den proposition (prop. 1997/98:42) som låg till grund för riksdagsbehandlingen av ärendet förutskickades – i den del som är aktuell här – att vissa ändringar kunde komma att behöva göras i vapenlagen. Vidare anfördes att de övriga lagbestämmelser som föranleds av reglerna i Schengenkonventionen om s.k. fortsatt övervakning och fortsatt förföljande borde tas in i en särskild lag (prop. s. 81). Några förslag till lagändringar lades emellertid inte fram i ärendet.

Frågan om lagändringar till följd av en anslutning till Schengensamarbetet bereds alltjämt i Regeringskansliet.

Utskottet konstaterar att motionsönskemålet kommer att bli tillgodosett med de lagstiftningsåtgärder som kommer att bli följden av Sveriges anslutning till Schengensamarbetet. Motion Ju215 avstyrks.

Alkoholförbud

I motion Ju221 (s) efterfrågas en lagändring så att kommunerna får möjlighet att införa generella förbud att dricka alkohol på offentliga platser. Bakgrunden till yrkandet är en dom i Regeringsrätten.

Bestämmelserna i ordningslagen (1993:1617) innebär såvitt nu är aktuellt i huvudsak följande. En kommun får – efter att ha fått bemyndigande av regeringen – meddela de föreskrifter för kommunen som behövs för att upprätthålla den allmänna ordningen på offentlig plats. Sådana föreskrifter får dock inte lägga onödigt tvång på allmänheten eller annars göra obefogade inskränkningar i den enskildes frihet.

Ordningslagen antogs av riksdagen hösten 1993 (prop. 1992/93:210, bet. 1993/94:JuU1, rskr. 1). I motiven betonades vikten av att kommunerna meddelar endast sådana föreskrifter som verkligen behövs. Alltför långtgående föreskrifter som saknar stöd i allmänhetens rättsmedvetande leder lätt till att respekten för bestämmelserna undergrävs. Det är således angeläget att kommunerna noga prövar vilka bestämmelser som behövs liksom bestämmelsernas geografiska tillämpningsområde inom kommunen. Sålunda bör förbud eller påbud begränsas till att gälla endast för sådana områden där ett verkligt behov föreligger. När det gäller förbud mot förtäring av alkoholdrycker anfördes att sådana föreskrifter – i linje med regeringens tidigare praxis i ämnet – inte bör omfatta samtliga offentliga platser inom en kommun utan endast de platser där ett sådant förbud är särskilt motiverat från ordningssynpunkt, t.ex. området kring ett torg eller någon annan offentlig plats som är livligt trafikerad (prop. s. 142 och 144).

I det inledningsvis nämnda målet i Regeringsrätten (rättsfallet RÅ 1997 ref. 41) var det fråga om huruvida en föreskrift i en lokal ordningsstadga var förenlig med bestämmelserna i ordningslagen. Regeringsrätten anslöt sig till underinstansernas bedömningar som gick ut på att det stred mot lagen att

förordna om ett allmänt förbud att förtära spritdrycker, vin eller starköl på offentlig plats utan en geografisk begränsning.

Utskottet kan inte finna annat än att det av motionären åberopade rättsfallet visar att lagstiftarens intentioner fått genomslag i rättstillämpningen. Utskottet håller fast vid att förbud mot förtäring av alkoholdrycker endast bör omfattas de platser där ett sådant förbud är särskilt motiverat från ordningssynpunkt. Motion Ju221 avstyrks.

Veganer

I motion Ub206 (mp) hävdas att det förhållandet att en skolelev äter veganmat inte skall få utgöra grund för registrering i polisregister eller för misstanke om brott.

I Sverige finns inga regler om att vissa typer av omständigheter inte får utgöra grund för misstanke om brott.

Den 1 april i år trädde nya regler om polisens register i kraft. För en mer utförlig redovisning av innehållet i de nya reglerna kan hänvisas till utskottets betänkande Polisens register (bet. 1997/98:JuU20). Sammanfattningsvis innebär reglerna – såvitt nu är aktuellt – följande. *Belastningsregistret* skall i huvudsak innehålla uppgifter om personer som ådömts påföljder. I *misstänkeregistret* kommer huvudsakligen att finnas uppgifter om skäligen misstänkta för brott mot brottsbalken och andra brott som kan ge svårare straff än böter. Registret innehåller alltså uppgifter om personer där misstanken är så stark att förundersökning kan inledas och vissa tvångsmedel användas.

Polisens arbete är emellertid inte begränsat till att utreda redan begångna brott. Kontinuerligt samlas in och bearbetas olika uppgifter för att klarlägga om brottslig verksamhet utövats eller kan komma att utövas. Detta kallas för underrättelseverksamhet.

Såvitt gäller kriminalunderrättelseverksamhet finns särskilda förutsättningar angivna i polisdatalagen för att man inom sådan verksamhet skall få behandla personuppgifter. Sålunda krävs att en *särskild undersökning* har inletts och att det finns anledning att anta att allvarlig brottslighet har utövats eller kan komma att utövas. Med allvarlig brottslig verksamhet förstås verksamhet som innefattar brott för vilket är föreskrivet fängelse i två år eller däröver. En särskild undersökning kan ha till syfte bl.a. att ge underlag för beslut i frågan om förundersökning skall inledas. Den kan också syfta till att förebygga brott. Inom ramen för en sådan undersökning kan uppgifter behandlas automatiserat. Det innebär bl.a. att löpande anteckningar om iakttagelser som görs under spaningsarbetet får behandlas automatiserat. Undersökningens syfte kan medföra att det finns anledning att behandla uppgifter även om personer som inte misstänks för brott. Uppgifter om sådana personer skall förses med anteckning om att de inte är misstänkta.

Från automatiserad behandling av personuppgifter inom ramen för en särskild undersökning får man skilja *kriminalunderrättelseregister*. Kriminalunderrättelseverksamhet bedrivs inte bara genom särskilda undersökningar. Genom bl.a. tips och upplysningar samlar polisen oavbrutet in information som ger anledning att anta att brottslig verksamhet förekommer, även om något konkret brott inte är känt och någon grund att inleda en förundersök-

ning således inte föreligger. Personuppgifter kommer att förekomma i ett sådant register. Av hänsyn till den personliga integriteten krävs skäligen misstanke om att en person utövat eller kan komma att utöva allvarlig brottslig verksamhet, dvs. brott som kan föranleda två års fängelse eller mer. Vidare får uppgifter om transportmedel, varor och hjälpmedel registreras även om uppgifterna kan hänföras till personer som inte är misstänkta, s.k. indirekta personuppgifter. Uppgiften skall i så fall förses med anteckning om att personen i fråga inte är misstänkt. Vidare krävs att uppgiften är nödvändig för registrets ändamål.

För all behandling av personuppgifter hos polisen, alltså både uppgifter i en förundersökning, i en särskild undersökning inom kriminalunderrättelseverksamheten och kriminalunderrättelseregister, gäller reglerna i polisdatalagen. De ovan behandlade belastnings- och misstankeregistren har dock undantagits från lagens tillämpningsområde. Polisdatalagen – som innehåller en särreglering i förhållande till personuppgiftslagen – medger att känsliga personuppgifter behandlas i större utsträckning än vad som tillåts enligt personuppgiftslagen. Av 5 § polisdatalagen följer att uppgifter om en person inte får behandlas *enbart* på grund av vad som är känt om personens ras eller etniska ursprung, politiska åsikter, religiösa eller filosofiska övertygelse, medlemskap i fackförening, hälsa eller sexuella läggning. Om uppgifter om en person behandlas på annan grund, får dock uppgifterna kompletteras med sådana känsliga personuppgifter, om det är oundgängligen nödvändigt för syftet med behandlingen. Vid riksdagsbehandlingen av den proposition som ligger till grund för lagen noterades utskottet att paragrafen inte lämnar utrymme för att självständigt behandla känsliga uppgifter. Utskottet kunde därför inte finna att det – som några motionärer befarat – skulle vara möjligt att med stöd av bestämmelsen ta fram listor över särskilda kategorier av personer (bet. s. 23). Frågan om det faktum att en person är vegan utgör en sådan känslig personuppgift som avses i 5 § polisdatalagen berördes inte i propositionen eller utskottsbetänkandet.

Utskottet vill inledningsvis påpeka att frågan om vilka slags omständigheter som bör få utgöra grund för att misstänka en person inte är lagreglerad. Utskottet anser inte heller att någon sådan reglering bör införas.

Från den nu nämnda frågan måste man skilja vad som kan utgöra grund för registrering. Utskottet uppfattar motionsönskemålet i denna del så att det avser att vissa personuppgifter inte skall få förekomma vare sig i ett register i traditionell mening eller i något annat sammanhang där personuppgifter behandlas automatiserat och det inte är fråga om en förundersökning.

Vad gäller frågan om vad som får noteras i ett register är förutsättningarna olika beroende på vilket register det är fråga om. Såvitt gäller *belastningsregistret* krävs att personen i fråga är dömd eller på annat sätt är lagförd för brottet, exempelvis genom ett godkännande av strafföreläggande. Såvitt gäller *misstankeregistret* krävs att det finns skäligen misstanke mot personen i fråga. Enbart det faktum att en person äter veganmat kan inte utgöra grund för skäligen misstanke om brott.

När det gäller andra register hos polisen, exempelvis ett *kriminalunderrättelseregister*, kan det – som framgått ovan – innehålla uppgifter som kan hänföras till en enskild person. En förutsättning för detta är dock dels att

uppgifterna ger anledning anta att allvarlig brottslig verksamhet utövats, dels att den som avses med uppgifterna skäligen kan misstänkas. Härutöver kan s.k. indirekta personuppgifter förekomma även om uppgifterna kan hänföras till någon som inte är misstänkt för brott. Med stöd av denna bestämmelse kan exempelvis ett bilnummer registreras om en misstänkt person färdas i bilen, trots att bilen är registrerad på någon som inte är misstänkt. Uppgifter om personer som inte är misstänkta skall förse med anteckning om det.

Vad slutligen gäller personuppgifter som förekommer i automatiserad form i en särskild undersökning i kriminalunderrättelseverksamhet är förut-sättningarna för det – som framgått av det föregående – bl.a. att det finns anledning anta att allvarlig brottslig verksamhet utövats eller kan komma att utövas. I den mån uppgiften avser en person som inte är misstänkt skall detta antecknas i undersökningen. Inte heller beträffande särskilda undersökningar kan utskottet komma till någon annan slutsats än att reglerna är ändamålsenligt avfattade.

Utskottet avstyrker motion Ub206 i denna del.

Evenemangskostnader

I motionerna Ju911 (fp) och Ju918 (mp) hävdas att polisen bör kunna ta betalt för sina insatser av arrangörer av exempelvis idrottsevenemang.

Enligt 2 kap. 26 § ordningslagen skall den som i vinstsyfte anordnar en offentlig tillställning som huvudregel ersätta polismyndighetens kostnader för att hålla ordning vid tillställningen. Ersättningskyldigheten gäller dock inte sådana ideella föreningar som är skattebefriade enligt lagen om statlig inkomstskatt.

Under riksdagsbehandlingen av regeringens förslag till den nuvarande ordningslagen (bet. 1993/94:JuU1 s. 14 f) anförde kulturutskottet i ett yttrande att det fanns skäl som med tyngd talade för att ersättningskyldigheten skulle utvidgas så att även ideella föreningar skall kunna åläggas ersättningskyldighet när det finns särskilda skäl till det. Kulturutskottet förutsatte också att utvecklingen av praxis vid tillämpningen av ersättningsbestämmelserna skulle följas, liksom förekomsten av ordningsproblem i samband med större arrangemang, något som syftade till att frågan om ytterligare utsträckning av kostnadsansvaret skulle kunna aktualiseras i framtiden utan att någon särskild utredning skulle behöva göras.

Även konstitutionsutskottet yttrade sig i ärendet och utgick från att ersättningsfrågan skulle följas i Regeringskansliet och att behövliga initiativ skulle tas om orimliga konsekvenser för mötesfriheten skulle uppstå.

Justitieutskottet delade de synpunkter som konstitutionsutskottet och kulturutskottet fört fram, och utskottet utgick således från att man i Regeringskansliet skulle följa tillämpningen av ersättningsfrågorna ur båda de aspekter som lyfts fram i yttrandena. På det sättet skulle samtidigt skaffas fram det underlag som kunde krävas för en eventuell framtida utvidgning av ersättningskyldigheten.

Våren 1997 behandlade utskottet motionsyrkanden liknande de nu aktuella (bet. 1996/97:JuU10 s.13 f). Utskottet utgick då – i likhet med tidigare ställ-

ningstagande – från att man i Regeringskansliet skulle följa rättstillämpningen i ämnet.

1998/99:JuU21

I proposition 1998/99:107 En idrottspolitik för 2000-talet gör regeringen bedömningen att underhållningsidrotten bör fungera på marknadsmässiga villkor. Det innebär bl.a. att den inte bör subventioneras med offentliga bidrag eller andra subventioner. I sammanhanget noterar regeringen att gällande regler innebär att vinstdrivande aktieföretag som bedriver idrottsverksamhet skall betala för polisens ordningshållning vid offentliga tillställningar.

Utskottet kan konstatera att utvecklingen av underhållningsidrotten torde ha en stark tillväxtpotential. I den mån sådan verksamhet i framtiden kommer att bedrivas i bolagsform kommer polisens möjligheter att ta betalt för sina insatser i praktiken att öka. Till detta skall läggas att frågan om evenemangskostnader till en del handlar om vilka uppgifter polisen skall ha. Som framgår ovan pågår ett arbete i denna fråga. I avvaktan på detta bör riksdagen inte uttala sig. Motionerna Ju911 och Ju918 avstyrks.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *polisens arbetsuppgifter*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju910 yrkande 3 och 1998/99:Ju911 yrkande 6,
res. 1 (kd, fp)
2. beträffande *åtgärder mot den kvalificerade brottsligheten*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju913 yrkande 8,
res. 2 (m)
3. beträffande *effektiviteten i brottsbekämpningen*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju3 yrkande 2,
res. 3 (m)
4. beträffande *New York-modellen*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju901 yrkande 12, 1998/99:Ju911 yrkande 3 och 1998/99:So462 yrkande 8,
res. 4 (m, kd, fp)
5. beträffande *uniformerad polis*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju913 yrkande 6,
res. 5 (m)
6. beträffande *placering i säkerhetsklass*
att riksdagen avslår motion 1998/99:K297 yrkande 2,
res. 6 (kd)
7. beträffande *Registernämnden*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju918 yrkande 9,
8. beträffande *utbildning m.m. för ordningsvakter*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju902,
res. 7 (fp)
9. beträffande *avreglering avseende ordningsvakter*
att riksdagen avslår motion 1998/99:N326 yrkande 20,
res. 8 (m, kd, fp)

10. beträffande *antalet poliser*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju913 yrkandena 3–5,
res. 9 (m)
11. beträffande *arbetstider*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju910 yrkande 4 och
1998/99:Ju918 yrkande 4,
res. 10 (mp)
12. beträffande *effekterna av omorganisationen*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju204, 1998/99:Ju205 och
1998/99:Ju301,
13. beträffande *återanställning av civil personal*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju907 yrkande 17 och
1998/99:Ju918 yrkande 8,
14. beträffande *samordning med räddningstjänsten*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju216,
15. beträffande *eftersökning av försvunna personer*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju210,
16. beträffande *kostnader för djurhållning*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju212,
res. 11 (m, fp)
17. beträffande *internationellt samarbete*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju215,
18. beträffande *alkoholförbud*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju221,
19. beträffande *veganer*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub206 yrkande 2,
20. beträffande *evenemangskostnader*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju911 yrkande 7 och
1998/99:Ju918 yrkande 6.
res. 12 (fp, mp)

Stockholm den 6 maj 1999

På justitieutskottets vägnar

Gun Hellsvik

I beslutet har deltagit: Gun Hellsvik (m), Ingvar Johnsson (s), Märta Johansson (s), Margareta Sandgren (s), Alice Åström (v), Ingemar Vänerlöv (kd), Anders G Högmark (m), Ann-Marie Fagerström (s), Maud Ekendahl (m), Helena Frisk (s), Morgan Johansson (s), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c), Siw Persson (fp) och Sven-Erik Sjöstrand (v).

1. Polisens arbetsuppgifter (mom. 1)

Ingemar Vänerlöv (kd), Ragnwi Marcelind (kd) och Siw Persson (fp) anför:

Vi anser att det kan ifrågasättas om polisen bör ha en rad ansvarsområden vid sidan av de centrala polisiära uppgifterna att utreda brott och upprätthålla allmän ordning. Flera uppgifter som polisen har i dag bör kunna föras över till andra myndigheter. Här tänker vi bl.a. på handläggningen av passärenden och parkeringsfrågor.

Verksamheten bör kunna effektiviseras så att civilanställd personal i högre utsträckning tas i anspråk för sådana arbetsuppgifter. Det är inte rimligt att polisutbildad personal skall sköta sådana saker.

Det bör ankomma på regeringen att snarast låta utreda frågan om polisens arbetsuppgifter.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 1 bort ha följande lydelse:

1. *beträffande polisens arbetsuppgifter*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ju910 yrkande 3 och 1998/99:Ju911 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 1.

2. Åtgärder mot den kvalificerade brottsligheten (mom. 2)

Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m) anför:

Vi anser att det faktum att de svenska skatterna på alkohol och tobak är högre än i omvärlden måste beaktas i brottsbekämpningen. Skattetrycket här leder till att smugglare kan göra stora vinster på att föra in sådana varor. Det behövs alltså krafttag mot den organiserade brottsligheten. Vi menar att kriminalunderrättelseverksamheten måste intensifieras för att undvika att internationell organiserad brottslighet får fotfäste här i landet.

Regeringen bör få i uppdrag att driva dessa frågor mer intensivt i det internationella samarbetet och samtidigt se till att en satsning görs på kriminalunderrättelseverksamheten.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande åtgärder mot den kvalificerade brottsligheten*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Ju913 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 2.

3. Effektiviteten i brottsbekämpningen (mom. 3)

Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m) anför:

Under senare år har flera lagändringar genomförts som motiverats av intresset att effektivisera den brottsbekämpande verksamheten. Här tänker vi bl.a. på den nya lagstiftningen om polisens register.

Vi anser emellertid att det aldrig kan accepteras att bristande utredningsresurser hos de brottsbekämpande myndigheterna kompenseras med lagstiftning som kan ifrågasättas utifrån grundläggande rättsstatliga principer. Behovet av en effektiv brottsbekämpning kan inte utan mycket tungt vägande skäl överordnas den enskildes intresse om ett starkt skydd för den personliga integriteten. Att nya brottstyper tillkommer och att brottsligheten blir alltmer komplicerad innebär inte att vi kan göra avkall på integritetsskyddet och högt ställda krav på bevisning.

Mot den nu angivna bakgrunden anser vi att tiden nu är mogen för en samlad översyn av hur integritetsintresset tagits till vara i förhållande till kravet på effektivitet.

Vi kan visserligen konstatera att regeringen nu aviserat en utredning vars huvudsakliga uppgift kommer att bli att följa upp polisregisterlagstiftningen. Vi anser emellertid att utredningen bör ha en bredare uppläggnings. Det finns redan nu skäl att ta upp frågor om tvångsmedlen. De problem som är förknippade med en användning av buggning illustrerar väl de problem som vi ser på området. Här tänker vi särskilt på att förslaget – om det genomförs – kan leda till att många personer oavsiktligt kommer att avlyssnas. Handhavandet av denna överskottsinformation kräver ytterligare överväganden. Man kan också fråga sig om det över huvud taget är möjligt att bortse från sådan information.

Av det anförda har framgått att användningen av ny teknik är en fråga som måste analyseras vidare.

Även om frågan om skydd för den personliga integriteten har diskuterats i Sverige så har det knappast förekommit någon generell diskussion av mer ingående slag om grunderna för detta skydd eller var tyngdpunkten skall ligga när två motstående intressen väger i stort sett jämt. En viktig orsak till att integritetsskyddet inte ansetts tillräckligt starkt är att det i Sverige saknas en generell personrätts- eller integritetsskyddslagstiftning.

Vad som nu krävs är att regeringen inom ramen för den aviserade utredningen tar ett samlat grepp om integritetsfrågorna och väger dessa mot kraven på effektivitet i brottsbekämpningen.

Det bör ankomma på regeringen att beakta det nu anförda vid utformningen av direktiven för den planerade utredningen.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *effektiviteten i brottsbekämpningen*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Ju3 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 3.

4. New York-modellen (mom. 4)

Gun Hellsvik (m), Ingemar Vänerlov (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m) och Siw Persson (fp) anför:

Vi anser att polisen måste förändra sina arbetsmetoder, och att det nya sättet att arbeta bör ha New York-polisens nya metoder som förebild. Principen om

att ingripa mot alla brott och ordningsstörningar, tidigt och tydligt, anser vi bör gälla även här.

Även om New York-polisens metoder inte direkt kan överföras till svenska förhållanden anser vi att de förtjänar stor uppmärksamhet från polisens sida. Den utvärdering som gjorts av Eskilstunaprojektet visar också på ett positivt resultat. Samtidigt måste samarbetet mellan polis och socialtjänst förbättras.

Det bör ankomma på regeringen att verka för att arbetsmetoderna förändras inom polisen.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *New York-modellen*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ju901 yrkande 12, 1998/99:Ju911 yrkande 3 och 1998/99:So462 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 4.

5. Uniformerad polis (mom. 5)

Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m) anför:

En av närpolisens huvuduppgifter är att förebygga vardagsbrottsligheten. Det bör delvis ske genom att polisen finns tillgänglig på gator och torg. Det är viktigt att alla åtgärder som kan vidtas också vidtas för att åstadkomma en så hög brottsförebyggande effekt som möjligt. En sådan åtgärd skulle kunna vara att fler poliser i tjänst bär uniform. Detta skulle nämligen innebära att man uppnår att ordningsmakten blir mera synlig.

Det ankommer på regeringen att vidta åtgärder med anledning av det anförda.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *uniformerad polis*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Ju913 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 5.

6. Placering i säkerhetsklass (mom. 6)

Ingemar Vänerlov (kd) och Ragnwi Marcelind (kd) anför:

Vi anser att det nuvarande antalet anställningar som placerats i säkerhetsklass kan ifrågasättas. Eftersom det saknas säkra uppgifter om antalet anser vi att frågan bör utredas. Det ankommer på regeringen att vidta åtgärder.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *placering i säkerhetsklass*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:K297 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 6.

Siw Persson (fp) anför:

Jag anser att det är viktigt att ordningsvakterna åtnjuter allmänhetens förtroende och respekt. För att säkerställa detta anser jag att det behöver vidtas en rad åtgärder.

Något heltäckande system för kontroll av ordningsvakternas laglydnad finns inte i dag. Som jag ser det räcker det inte med de kontroller som polisen gör. Härtill kommer att de regler som gör det möjligt att följa upp dem som är anställda i bevakningsföretag bara träffar en liten del av ordningsvakterna.

Vidare behövs det en längre utbildning. Kursinnehållet bör dessutom utökas så att det även omfattar brandförebyggande åtgärder samt släcknings- och utrymningsteknik.

För att minska möjligheterna för de frilansande ordningsvakterna att undandra inkomster från beskattning bör dessa på sikt inordnas i bevakningsföretagen. Här kan man tänka sig olika lösningar; en skulle kunna vara att ordningsvakterna vore anställda i bevakningsföretagen. På detta sätt skulle möjligheterna till skattekontroll bli desamma som gäller för andra anställda.

Trygghetsutredningen har visserligen berört dessa frågor, men dess förslag har beretts under lång tid i Regeringskansliet. Jag anser därför att regeringen bör ges i uppdrag att skynda på arbetet och i de delar där det behövs återkomma till riksdagen med ett lagförslag.

Jag anser att utskottets hemställan under moment 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *utbildning m.m. för ordningsvakter*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Ju902 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 7.

8. Avreglering avseende ordningsvakter (mom. 9)

Gun Hellsvik (m), Ingemar Vänerlov (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m) och Siw Persson (fp) anför:

Vi anser att det inte bör vara en uppgift för polisen att avgöra hur många ordningsvakter som skall finnas. Den frågan bör i stället få avgöras av efterfrågan på marknaden. Genom en sådan förenkling vill vi skapa bättre förutsättningar för bevakningsföretagen att erbjuda olika typer av tjänster.

Regeringen bör ges i uppdrag att återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser vad vi nu anför.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *avreglering avseende ordningsvakter*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:N326 yrkande 20 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 8.

Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m) anför:

Vi anser att det behövs fler poliser på gator och torg. Vi kan tänka oss flera sätt att åstadkomma detta.

Ett sådant vore att stimulera enmanstjänstgöring inom polisen. De flesta närpoliser bör kunna tjänstgöra på det sättet, om de utrustas väl med tekniska hjälpmedel. I detta sammanhang bör också frågan om arbetsskyddsaspekten lösas.

Ett annat sätt att förstärka polisen skulle kunna vara att inrätta ett system med kommunalt anställda, gediget utbildade, ordningsvakter. Dessa skulle röra sig ute i samhället; syftet med sådana väl synliga vakter skulle vara att öka människors trygghet.

På längre sikt kan dock polisen bara förstärkas med fler poliser. Antagningen till polisutbildningen måste alltså ökas och hållas på en stabil nivå över tiden.

I detta sammanhang vill vi även påpeka att det kan finnas skäl att förändra polisutbildningen. Utbildningens geografiska placering kan behöva övervägas på nytt, bl.a. som ett led i arbetet att öka utbildningens attraktionskraft. Vidare bör utbildningens innehåll och huvudmannaansvaret för den övervägas.

Det bör ankomma på regeringen att vidta åtgärder med anledning av vad vi nu anför och vid behov återkomma till riksdagen med förslag.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *antalet poliser*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Ju913 yrkandena 3–5 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 9.

10. Arbetstider (mom. 11)

Kia Andreasson (mp) anför:

Jag är kritisk till att uttryckningsverksamheten organiserats med stora kommunikationscentraler med stora upptagningsområden. Detta har lett till att det särskilt i glesbygden dröjer alltför länge innan polisen kommer på plats. En lösning på problemet skulle kunna vara att fler stationer hade öppet dygnet runt. På så sätt skulle avstånden vid uttryckningarna kunna minskas.

Det bör ankomma på regeringen att vidta åtgärder med anledning av vad jag nu anför. Jag ställer mig alltså bakom motion Ju918 i här aktuell del. Motion Ju910 i denna del bör emellertid inte föranleda någon åtgärd.

Jag anser att utskottets hemställan under moment 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *arbetstider*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Ju918 yrkande 4 och med avslag på motion 1998/99:Ju910 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 10.

11. Kostnader för djurhållning (mom. 16)

1998/99:JuU21

Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m) och Siw Persson (fp) anför:

Vi anser att kostnaderna för att förvara omhändertagna djur inte bör drabba polisen. Att ansvara för sådan förvaring bör inte heller vara en uppgift för polisväsendet. Riksdagen bör uppmana regeringen att skynda på beredningen av frågan.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *kostnader för djurhållning*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Ju212 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 11.

12. Evenemangskostnader (mom. 20)

Kia Andreasson (mp) och Siw Persson (fp) anför:

Större idrottsevenemang leder i dag ofta till att polisens resurser tas i anspråk för bevakningsuppgifter både på arenorna och utanför. Detta drabbar i praktiken den ordinarie polisverksamheten. Vi anser att detta inte är rimligt.

Vi noterar att det finns vissa möjligheter att ta betalt av vissa arrangörer, samtidigt som det inte är känt i vilken utsträckning det sker. Vår utgångspunkt är att polisen bör ges större möjligheter att ta betalt. Regeringen bör ges i uppdrag att se över frågan och återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser vad vi nu anför.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *evenemangskostnader*
att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ju911 yrkande 7 och 1998/99:Ju918 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 12.

Särskilda yttranden

1. Arbetstider (mom. 11)

Gun Hellsvik (m), Ingemar Vänerlov (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c) och Siw Persson (fp) anför:

Vi vill understryka vikten av att polisen är tillgänglig för allmänheten i så stor utsträckning som möjligt. Med våra budgetalternativ hade förutsättningarna för en hög tillgänglighet varit bättre.

2. Återanställning av civil personal (mom. 13)

1998/99:JuU21

Gun Hellsvik (m), Ingemar Vänerlov (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c) och Siw Persson (fp) anför:

Vi delar uppfattningen att det måste vara en väl avvägd fördelning mellan polisutbildad personal och civilanställda. Detta är en förutsättning för att den polisutbildade personalen skall kunna koncentrera sig på polisens huvuduppgifter. Som läget är i dag måste polispersonal utföra sådana arbetsuppgifter som den civilanställda personalen utförde tidigare. Skälet till detta är enligt vår bedömning att polismyndigheterna fått för lite resurser.

Sammanfattning.....	1
Motionerna	1
Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1998	1
Motion som väckts med anledning av proposition 1998/99:19	1
Ändringar i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt.....	3
Utskottet	3
Polisens arbetsuppgifter	4
Åtgärder mot den kvalificerade brottsligheten.....	5
Effektiviteten i brottsbekämpningen	6
New York-modellen.....	7
Uniformerad polis	8
Säkerhetsskyddsfrågor	8
Placering i säkerhetsklass.....	8
Registernämnden.....	10
Ordningsvakter.....	11
Antalet poliser.....	13
Organisationsfrågor.....	14
Arbetstider.....	14
Effekterna av omorganisationen.....	16
Återanställning av civil personal	17
Samordning med räddningstjänsten	17
Eftersökning av försvunna personer.....	18
Kostnader för djurhållning	19
Internationellt samarbete.....	19
Alkoholförbud.....	20
Veganer.....	21
Evenemangskostnader.....	23
Hemställan	24
Reservationer	26
1. Polisens arbetsuppgifter (mom. 1), (kd, fp)	26
2. Åtgärder mot den kvalificerade brottsligheten (mom. 2), (m)	26
3. Effektiviteten i brottsbekämpningen (mom. 3), (m).....	26
4. New York-modellen (mom. 4), (m, kd, fp).....	27
5. Uniformerad polis (mom. 5), (m).....	28
6. Placering i säkerhetsklass (mom. 6), (kd)	28
7. Utbildning m.m. för ordningsvakter (mom. 8), (fp)	29
8. Avreglering avseende ordningsvakterna (mom. 9),(m, kd, fp)	29
9. Antalet poliser (mom. 10), (m)	30
10. Arbetstider (mom. 11), (mp)	30
11. Kostnader för djurhållning (mom. 16), (m, fp)	31
12. Evenemangskostnader (mom. 20), (fp, mp)	31
Särskilda yttranden	31
1. Arbetstider (mom. 11), (m, kd, c, fp)	31
2. Återanställning av civil personal (mom. 13), (m, kd, c, fp)	32